

WOJCIECH EICHELBERGER

trener, coach, psychoterapeuta. Twórca idei i programu Instytutu Psychoimmunologii – IPSI, którego misją jest humanizowanie biznesu. Jedna z wybitnych postaci polskiej psychologii i psychoterapii. Autor wielu bestsellerowych książek z pogranicza psychologii, antropologii i duchowości. Od wielu lat obecny w radiu, telewizji, w renomowanych czasopismach i dziennikach. W pracy z ludźmi odwołuje się do podejścia integralnego, które prócz psychiki bierze pod uwagę ciało, energię i duchowość

Samiec nie umie być pacjentem

Chorowanie jest dla mężczyzn skrajnie upokarzające. Szczególnie w Polsce, gdzie od małego wychowywani są w kulturowym i religijnym przekazie romantyczno-męczeńskim. I większość z nich zachowuje się jak samiec w stadzie – gdy zaczyna chorować, oddala się od swoich, zamyka się w sobie, izoluje i chce umrzeć w samotności, by nikomu nie robić kłopotu, a sobie wstydu. O tym, dlaczego mężczyźni „nie chorują”, mówi psycholog i psychoterapeuta **WOJCIECH EICHELBERGER**

ROZMAWIA JOANNA ZAPALA, psycholog, psychoterapeuta z Centrum Psychoterapii Integralnej oraz wykładowca Uniwersytetu SWPS

ZDJĘCIE MAREK SZCZEPAŃSKI

NEWSWEEK ZDROWIE: Od czego zaczęłyby pan rozmowę o zdrowiu mężczyzn?

WOJCIECH EICHELBERGER: Może od porażenia. A jest czym straszyc. Bo w porównaniu ze statystyczną Polką statystyczny Polak umiera 10 lat wcześniej, 6 razy częściej popełnia samobójstwo, częściej choruje na depresję, ma większe kłopoty z rozrodczością, otyłością, cukrzycą i częściej dopada go zawał. Zatem jest się czym martwić i trzeba szukać powodów tego stanu rzeczy.

To rzeczywiście mocny początek. Co, pana zdaniem, doprowadziło mężczyzn do tak dramatycznej sytuacji?

– Jest ich cała macierz i trudno rozstrzygnąć, co jest najważniejsze. Jak to w macierzy, decyduje interferencja wielu czynników.

A jak to wygląda z perspektywy pańskiej praktyki?

– Według mnie podstawową przyczyną jest zaburzona świadomość ciała. Przez większość moich męskich pacjentów, uczniów, studentów i uczestników szkoleń ciało jest traktowane jak maszyna, przedmiot. Najpełniej wyraża się to w hipochondrii, na którą – w różnym nasileniu – cierpi wielu mężczyzn. Kobietom przydarza się ona znacznie rzadziej. Zarodkiem hipochondrii jest właściwy wielu mężczyznom odrealniony, zdystansowany, całkowicie wyczerpany z szacunku i przepojony lękiem stosunek do swojego ciała, które jest dla nich ziemią nieznaną, nieobliczalną bestią gotową w każdej chwili wyciąć jakiś straszny numer.

Dlaczego mężczyźni tak traktują własne ciało?

– Widocznie w ich dzieciństwie i dorastaniu brakuje doświadczeń, które pozwalają zaprzyjaźnić się z ciałem, poznać je i zrozumieć. Chłopięce ciało ma sprostać różnym zadaniom i wyzwaniom. Widać to potem w sporcie wyczynowym. Wyłącznie sportowcom mężczyznom zdarzają się nagłe śmierci w trakcie zawodów.

Czy to znaczy, że mężczyźni nie zwracają uwagi na swoje ograniczenia?

– Nawet ich nie czują. Świadomość ciała możemy porównać do bogatej tablicy wskaźników w samochodzie rajdowym. Taki samochód może dać z siebie wszystko, pod warunkiem że kierowca wie, co się dzieje we wszystkich układach

pojazdu. Tylko wtedy nie doprowadzi do awarii. To jest cienka granica, po której w dzisiejszych trudnych czasach poruszają się mężczyźni. Często muszą dawać z siebie wszystko. Jeśli tablica wskaźników nie działa, to przekraczają możliwości organizmu i zaczynają chorować.

W przeciwieństwie do mężczyzn, kobiety z natury rzeczy muszą być w lepszym świadomym kontakcie ze swoim ciałem. Miesiączkują, czują hormonalne fazy cyklu, troszczą się o swoje możliwości rozrodcze, uczą się kontrolować płodność, doświadczają ciąży i porodu. Zatem ciało jest dla nich bardziej zamieszkaną przestrzenią. Poza tym sukces prokreacyjny kobiety w znacznie większym stopniu zależy od wyglądu i atrakcyjności ciała. Dlatego kobiety lepiej niż mężczyźni dbają o zdrowie.

Czy mężczyźni nie dbają o swoją płodność?

– Obowiązujący w naszej przestrzeni kulturowej męski etos nie zna tego tematu. Rozrodczość jest dana przez naturę, a jedyną sprawą, o którą się mężczyzna powinien martwić, jest kontrola wybujałej seksualności.

A jeśli problem z płodnością jest po stronie mężczyzny?

– Przede wszystkim niewielu mężczyzn o tym wie. A jak się dowiadują, to zbyt późno.

Ponieważ nie wiedzą o tym, że o seksualną sprawność i płodność trzeba się troszczyć, więc odkrywają problem zbyt późno. Są zdruzgotani, bo to cios w centrum ich biologiczno-kulturowego etosu. A ponieważ zanieczyszczenie środowiska nie sprzyja męskim gonadom, a jest to jedna z ważnych przyczyn spadku płodności wśród mężczyzn, wiedza o tym, jak troszczyć się o męską wydolność seksualną, staje się niezbędna.

Ale to jest czynnik zewnętrzny. A za co mężczyźni sami są odpowiedzialni?

– Na pierwszych miejscach długiej listy jest brak ruchu i zła dieta. Szczególnie ruch. Wiadomo, że ruch szybko i korzystnie wpływa na podniesienie poziomu męskich hormonów. Testosteron jest nie tylko napędem – również wojownika i myśliwego. Intensywny ruch męskiego

ciała jest informacją dla wegetatywnego mózgu, że testosteron jest potrzebny, więc jest wtedy wydzielany w większych ilościach. A żyjemy w czasach, kiedy coraz częściej pracujemy umysłowo niż fizycznie.

Dlatego zanim dzieci usiądą na resztę życia przy komputerach, trzeba dostarczać im wiele pozytywnych doświadczeń

Polscy mężczyźni umierają 10 lat wcześniej niż Polki, 6 razy częściej popełniają samobójstwo, częściej chorują na depresję, ma większe kłopoty z rozrodczością, otyłością i cukrzycą, częściej dopada go zawał. Podstawową przyczyną jest zaburzona świadomość ciała, które mężczyźni traktują jak maszynę

związanych z ruchem. Jeśli do 12. roku życia człowiek nie miał tego typu doświadczeń, to w dorosłym życiu można się zasiedzieć na śmierć – bo ruch jawi mu się będzie jako katorga.

Czy aktywność fizyczna w dzieciństwie może później pomóc mężczyznom zaprzyjaźnić się z własnym ciałem?

– Oczywiście. Wszakże pod warunkiem, że nauczyciele wychowania fizycznego, trenerzy i rodzice nie nastawiają się jedynie na wyczyn i na wychowanie zawodników, którzy przysporzą im splendoru i sławy. Prawie zaniknęły zabawowe formy ruchu. Nawet taniec się sprofesjonalizował i zanika jako forma radosnego ruchu.

Kobiety tańczą, a mężczyźni patrzą, piją piwo, i tyją.

– Smutne, bo taniec to bardzo satysfakcjonująca forma ruchu. Do tego wnosi w ludzkie życie dodatkowe społeczne, towarzyskie i zmysłowe wymiary. Pewnie także dlatego kobiety żyją dłużej. W IPSI od lat promujemy bieg transowy. Radosne bieganie z odzyskiwaniem energii.

Za stosunkiem mężczyzn do własnego ciała i zdrowia stoją z pewnością również

określone wzorce kulturowe. Jakiemu wzorcowi poddają się polscy mężczyźni?

– W polskim dziedzictwie kulturowym brakuje męskich wzorów pokazujących chłopcom, że warto mądrze dbać o swoje ciało i traktować je z szacunkiem. Chłopcy dziedziczą pakiet kulturowy, nakazujący ciało zamęczyć i/lub ofiarować na ołtarzu jakiejś wielkiej sprawy.

Romantycznie.

– Nie tylko. Również religijnie: męka Chrystusa, biczownicy, asceci, męczennicy itd. podpowiadają to samo. W polskiej tradycji nie istnieją mężczyźni, którzy umarli w łóżkach. Troszczenie się o siebie nie mieści się w polskim męskim etosie. Chyba że jest wpisane w kontekst kariery i dążenia do sukcesu np. sportowego czy aktorskiego. Polscy mężczyźni obawiają się też nadmiernie wszelkiej penetracji ich ciała.

I dlatego nie chodzą na badania kontrolne?

– To jeszcze jeden z ważnych czynników. Chodzą, kiedy firma ich zmusi lub są hipochondrykami. Poza tym słaba świadomość ciała utrudnia im zorientowanie się, że coś jest nie tak. Nie odbierają sygnałów ostrzegawczych, a gdy włącza się alarm, bywa już za późno.

Może w męskim słowniku należałoby zamienić słowo „troska” na jakieś inne?

– Ja zastępuję „troskę” słowem „szacunek”. Szacunek jest bardziej męski.

To jak mężczyźni przeżywają swoje chorowanie?

– Wspomniany kulturowo-religijny przekaz czyni chorowanie sytuacją upo-

karzącą. Dlatego w ramach psychologicznej obrony przed upokorzeniem wielu polskich mężczyzn albo wpada w czasie chorowania w dziecięcą regresję, albo zachowuje się jak samiec alfa, który – gdy zaczyna chorować – oddala się, zamyka się w sobie i umiera w samotności, by nikomu nie robić kłopotu, a sobie wstydu. Dlatego mężczyźni mają tendencję do lekceważenia, ukrywania i dyssymulowania pojawiających się objawów choroby.

Dlaczego mężczyźni nie uczą się od swoich ojców?

– W książce „Zdradzony przez ojca” zwracam uwagę na deficyt żywej obecności ojców w polskich rodzinach. Synowie muszą więc szukać wzorców męskości w przestrzeni symbolicznej. Ale w przestrzeni symbolicznej nie ma żywego ciała – ciało też jest symboliczne i podlega heroicznej autodestrukcji albo tzw. bezlitosnej autoagresywnej trosce.

A co jest po drugiej stronie tego medalu?

– Nadmiar sfrustrowanej matki. Gdy brakuje ojców, matki są przemęczone, nieszczęśliwe, wściekłe. Z reguły uzależniają emocjonalnie synów.

Za to, że ojciec jest nieobecny?

– Za wszystkich mężczyzn, którzy odegrali w ich życiu rolę krzywdzicieli. Takich nieświadomych strategii uzależniania jest wiele. Matka może być nadopiekuńcza, rozpieszczać syna i straszyc go światem. Może być uwodząca i awansować syna do roli zastępczego mężczyzny. Może stać się tzw. mamą-dzidzią i kazać synowi opiekować się sobą jak dzieckiem. Wszystkie te strategie wzięły się stąd, że pokolenia kobiet musiały sobie jakoś poradzić z brakiem ojców i mężczyzn w rodzinie. W rezultacie młody mężczyzna wchodzący w życie z takim dziedzictwem nie posiada w psychicznym wyposażeniu pozytywnego kobiecego aspektu, czyli matki silnej, spokojnej, ciepłej, szczęśliwej, harmonijnie łączącej miłość i troskę z wymaganiami.

Jakie scenariusze mogą się rozwinąć, kiedy polski mężczyzna przychodzi do polskiego lekarza?

– Gdy lekarzem jest mężczyzna, to mężczyzna pacjent włącza rywalizację. Spotyka się bowiem dwóch samców. Ten, któremu coś dolega, czuje się upokorzony. Ten w białym fartuchu dominuje. Zatem mężczyzna pacjent ukrywa swoją słabość i objawy. Mówi: „Żona mnie przysłała. Nic mi nie jest”. To częsty tekst. „Wie pan, panie doktorze, nie przesadzajmy z tym wszystkim. Potrzebuję trochę wypocząć”. To często uniemożliwia wejście w sojusz terapeutyczny z lekarzem oparty na zaufaniu i otwartości.

Co mogłoby przełamać ten wzorec?

– Większa samoświadomość lekarzy. Niestety, studenci medycyny nie przechodzą treningu, który by im pomagał poznać swoje potrzeby, emocje i przekonania.

00 *Mężczyźni w Polsce nie chodzą na badania kontrolne, nie odbierają sygnałów ostrzegawczych, nie troszczą się o siebie. Wzorec kulturowo-religijny czyni chorowanie sytuacją dla nich upokarzającą*

A kiedy lekarzem jest kobieta?

– Jest powód, by walczyć o męską reputację w oczach kobiety. Jeśli mama pacjenta była nadopiekuńcza, to pójdzie on w regresję – zacznie zachowywać się jak dziecko. Jeśli mama była wymagająca i/lub uwodząca, to będzie ukrywał, a nawet wypierał objawy choroby, by wypaść lepiej i nie sprawiać kłopotu.

W jednej i drugiej sytuacji jest przegrany?

– Bez wyjścia. Ani oddać się lekarzowi mężczyźnie, ani kobiecie. Bo przecież

romantyczny bohater daje się opatrzeć dopiero wtedy, gdy pada nieprzytomny.

Widać, że mężczyźni nie mają łatwo.

Towarzyszą im w chwilach słabości wstyd, poczucie winy czy nawet upokorzenie.

Wiemy już, co mogą zrobić lekarze.

A co – sami mężczyźni?

– Pierwszym krokiem jest edukacja. Żeby w mainstreamie było jak najwięcej treści, o których tu mówimy. Dlatego napisałem książkę „Być lekarzem – być pacjentem”. Takie treści to na przykład serial typu „Dr House” uwzględniający polskie realia. Ale bohaterem powinien być lekarz umiejący budować właściwą relację z pacjentami. Tu jest ogromna rola edukacji medialnej i szkolnej. A w szkole też nie ma zajęć budujących psychologiczną samoświadomość uczniów. Przecież ogromna część psychologii opisuje to, co dzieje się pomiędzy człowiekiem a innymi ludźmi. Warto to wiedzieć, bo na ogół potrzebujemy spędzać życie wśród ludzi.

Skoro obecny trend kulturowy sprawia, że mężczyźni są słabsi biologicznie, to co warto zrobić, by zaczęli mądrze się o siebie troszczyć?

– Przede wszystkim edukować. W Instytucie Psychoimmunologii – IPSI przeprowadziliśmy setki warsztatów metody „8razyO”. Ale zauważyliśmy, że skuteczne używanie tej metody dbania o ciało i jego biologiczny potencjał wymaga wcześniejszej zmiany stosunku do ciała z przedmiotowego na podmiotowy. Stworzyliśmy więc też program „Pokochaj swoje ciało”. Oba programy są dostępne także w wersji online. Bo jedno jest pewne: bez poznania rzeczywistego, biologicznego ciała i jego związków z umysłem chodzenie na siłownię czy nawet systematyczne uprawianie sportu na niewiele się zda w sprawie utrzymania zdrowia. Bo zdrowie w największym stopniu zależy do motywacji i nastawienia, z jakimi uprawiamy ulubione formy ruchu.

Wszelka praca z ciałem winna być więc motywowana potrzebą samopoznania oraz realizacji potencjału ludzkiego życia. Wtedy ruch i bezlitosna troska o ciało nasycą się szacunkiem i posłużą nam najlepiej.